

Eneolit

Eneolithic

Blatec (okr. Olomouc)

Kocanda; „Za Nádražím“, parc. č. 442/52, 442/53.

Kultura nálevkovitých pohárů, kultura šňůrové keramiky, kultura zvoncovitých pohárů. Sídliště, hrob. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Archeologické centrum Olomouc, p. o.

Lokalizace: S-JTSK: -547987.57, -1128931.53; -547987.2, -1128954.28; -547963.2, -1128954.16; -547963.7, -1128931.53

V červenci 2024 prozkoumali pracovníci Archeologického centra v Olomouci, p. o., stavební parcelu (p. č. 442/52, 442/53) s pozůstatky sídliště kultury s nálevkovitými poháry (KNP) a hrobem kultury se šňůrovou keramikou (KŠK). V kruhové zásobní jámě KNP (obj. 57) byly zachyceny fragmenty nádob, štípaná, broušená a kostěná industrie. Na lokalitě byl prozkoumán kostrový komorový hrob KŠK (obr. 1), kterou překryl objekt (?) s keramikou kultury se zvoncovitými poháry. Hrob KŠK obsahoval kolekci osmi keramických nádob (amfory, džbán, poháry), plochou štípanou sekeru, štípanou industrii, měděné šídlo a zvířecí kosti. Skelet mladého jedince byl uložen na dně v severní polovině jámy v neanatomické poloze a zároveň byl z části překryt zlomky z hrdla velké hrncovité nádoby (č. 7). Prostor výzkumu je součástí polykulturní lokality zkoumané v roce 2023 (Záhorák et al. 2024a; 2024b).

Literatura

Záhorák, V., Kalábek, M., Johančík, M. 2024a: Blatec (okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 65(1), 201–202, 233.

Záhorák, V., Kalábek, M., Johančík, M. 2024b: Blatec (okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 65(2), 206.

Obr. 1. Blatec. Kostrový hrob kultury se šňůrovou keramikou. Foto L. Šín.

Fig. 1. Blatec. Inhumation grave of the Corded Ware culture. Photo by L. Šín.

Summary

A storage pit of the Funnel Beaker culture and an inhumation grave of the Corded Ware culture (Fig. 1) were investigated in Blatec (Olomouc District) in June 2024. The grave was later overlapped by a Bell Beaker feature.

Marek Kalábek, Lukáš Šín

Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město)

Staré Zámky.

Eneolit. Hradiště. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: dočasně Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.2161000N, 16.7156269E

V roce 2024 byla na Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., předána sbírka archeologických nálezů, které byly získány na akropoli polykulturního hradiště Staré Zámky v Brně-Líšni panem J. Černým z Brna, jenž zde prováděl povrchové sběry od 90. let 20. století až do roku 2015. Kromě mladšího materiálu obsahovala jeho sbírka i čtyři pravěké kamenné artefakty, zařaditelné ve dvou případech do kategorie broušené a ve dvou do kategorie ostatní makrolitické industrie. Broušené artefakty reprezentuje drobný sekeromlat bez týlové partie, který byl zlomen v oblasti provrtu a na svém hřbetu (pod původním provrtem) nese náznak dalšího pokusu o provrtání, k němuž však již nedošlo (dochované rozměry: 79 × 32 × 27,5 mm, průměr provrtu na hřbetní straně: 14 mm, hmotnost 100 g; obr. 2:1), a masivní trapézovitá sekerka se zaobleně obdélným průřezem a výrazně hraněnými boky, která je zlomena v podélné ose tak, že chybí větší část jednoho z boků i ostrí (dochované rozměry: 88 × 32 × 24 mm, hmotnost 116 g; obr. 2:2). Povrch sekerky je precizně vyleštěn a surovinu, ze které byla vyrobena, lze označit jako jemnozrnný amfibolit s magnetickou susceptibilitou okolo $0,360 \times 10^{-3}$ SI jednotek. Pro výrobu miniaturního sekeromlatu byl použit porfyrický mikrodiorit z brněnského masivu (magnetická susceptibilita: $0,132 \times 10^{-3}$ SI jednotek). Skupinu ostatní makrolitické industrie zastupují dva kulovité drtiče s výraznými pracovními stopami po celém jejich obvodu. Zatímco první z nich je vyroben z amfibolického dioritu (rozměry: 76 × 61 × 54 mm, hmotnost 440 g; obr. 2:3), surovinou druhého drtiče se stal valoun křemene (rozměry: 69 × 74 × 58 mm, hmotnost 495 g; obr. 2:4). Obě suroviny jsou lokální provenience. Z chronologického hlediska můžeme broušené artefakty zařadit rámcově do eneolitu (doloženo je zde vícero fází eneolitického osídlení, cf. Čížmář 2004, 92–93), v případě datace drtičů je jejich zařazení s ohledem na výraznou polykulturnost lokality ještě výrazně širší – zemědělský pravěk.

Literatura

Čížmář, M. 2004: *Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri.

Obr. 2. Brno – Staré Zámky. Kamenné artefakty. Foto J. Bartík.

Fig. 2. Brno – Staré Zámky. Stone artefacts. Photo by J. Bartík.

Summary

In 2024, a collection of archaeological finds was donated to the Institute of Archaeology of the Czech Academy of Sciences, Brno. The assemblage originates from the well-known multi-period hillfort site of Staré Zámky in Brno-Líšeň (Brno-City District), and was recovered through amateur surface surveys conducted from the 1990s to 2015. Alongside more recent material, the collection comprises four prehistoric stone artefacts: a damaged trapezoidal axe, a miniature hammer-axe with a broken butt, and two spherical grinding tools (Fig. 2). Chronologically, the two polished tools can be associated with the Eneolithic. The grinders are more difficult to date – given the multi-period character of the site, they may be only generally dated to the agricultural prehistory.

Jaroslav Bartík, Pavel Kouřil

Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město)

„Na Slatinsku“, „Stránská skála III“.

Kultura nálevkovitých pohárů. Sídliště. Exploatačně-dílenský areál. Sonda. Badatelský výzkum. Uložení nálezů: dočasně Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.1858925N, 16.6838131E; 49.1858731N, 16.6839267E

V roce 2024 navázal na předchozí sezóny systematický výzkum exploatačně-dílenského areálu na Stránské skále v Brně (souhrnně Bartík 2023). Výzkum se soustředil na polohu SS III, kde byla provedena další etapa geofyzikální prospekce, jež přiléhala k ploše měřené v roce 2017 a také zde proběhl menší revizní odkryv objektu kultury nálevkovitých pohárů 1/81. Geofyzikální prospekce o rozloze 2,1 ha potvrdila přítomnost několika desítek

magnetických anomálií představujících potenciální zahloubené objekty, a doložila tak pokračování pravěkých lidských aktivit dále k jihovýchodu. Pro revizní výzkum byl vybrán jeden z ponechaných kontrolních profilů v severní polovině rozsáhlého soujámí situovaný mezi sektory 4 a 7 v ose V-Z. Výzkum byl koncipován jako sonda obdélníkovitého tvaru o rozměrech 5 × 1 m a jeho cílem bylo ověření stratigrafické situace ve výplni objektu (obr. 3), doprovázené odběrem vzorků na datovací, geoarcheologické a archeobotanické analýzy. Nová data by měla přispět k lepšímu pochopení formativních procesů výplně objektu, jeho funkce a upřesnit stáří jednotlivých vrstev. Jednou z výzkumných otázek bylo také ověření přítomnosti drobné frakce štípaných artefaktů, která v původní kolekci z 80. let 20. století takřka zcela chybí (cf. Svoboda, Šmíd 1996; Bartík 2023). Díky kompletnímu proplavení vytěženého sedimentu a zisku velkého množství drobné frakce štípané industrie jsme si nově dokázali udělat představu o míře podprezentování původní kolekce a také o charakteru nejmenších kategorií výrobního odpadu. Kromě bohaté kolekce štípané industrie byl získán menší soubor silně fragmentarizované keramiky a zvířecího osteologického materiálu a z báze objektu se podařilo vyzvednout masivní zrno-těrku. Za zmínku stojí také nález parohové rukojeti s dutinou pro zasazení blíže neznámého typu nástroje, která bude v laboratoři podrobena detailní analýze. Po dokončení exkavace výplně objektu pokračoval výzkum hlouběji a zaměřil se na dokumentaci paleolitické vrstvy s bohatými nálezy z období bohunicienu (viz oddíl Paleolit). Ve výzkumu polohy Stránská skála III bude nadále pokračováno.

Obr. 3. Brno – Stránská skála III. Revizní výzkum stratigrafie v objektu 1/81. Foto J. Bartík.

Fig. 3. Brno – Stránská skála III. Re-excavated stratigraphy in feature 1/81. Photo by J. Bartík.

Literatura

- Bartík, J. 2023:** *Prehistoric exploitation and workshop area at Brno-Stránská skála. Prehistoric exploitation and workshop areas in Moravia I.* Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 77. Brno: Czech Academy of Sciences, Institute of Archaeology, Brno.
- Svoboda, J. A., Šmíd, M. 1996:** Dílenský objekt kultury nálevkovitých pohárů na Stránské skále. *Pravěk. Nová řada* 1994/4, 79–125.

Summary

In 2024, a systematic excavation continued at the exploitation and workshop area at Stránská skála in Brno (Brno-Slatina cadastral area, Brno-City District), focusing on the Stránská skála III site. The fieldwork comprised phase of geophysical survey alongside a small-scale re-excavation of feature 1/81, attributed to the Funnel Beaker culture. The geophysical survey, covering an area of 2.1 ha, identified several dozen new anomalies interpreted as potential subsurface features, thereby indicating a continuation of prehistoric human activity towards the south-east. The re-excavation involved a rectangular trench measuring 5×1 m, aimed at verifying the stratigraphic sequence within the feature's infill. Excavation was accompanied by sampling for dating, geoarchaeological, and archaeobotanical analyses (Fig. 3). The new data are expected to contribute to a clearer understanding of the formation processes of the infill, the function of the feature, and the chronological refinement of its layers (cf. Svoboda, Šmíd 1996; Bartík 2023).

Jaroslav Bartík, Petr Škrda, Katarína Adameková, David Cibulka

Břeclav (okr. Břeclav)

Severně od dálničního nájezdu.

Eneolit. Ojedinelý artefakt. Povrchový nález. Průzkum. Uložení nálezu: Regionální muzeum v Mikulově, p. o., přír. č. 63/2023.

Lokalizace: WGS-84: 48.787200N, 16.927900E

V roce 2023 byla do Regionálního muzea v Mikulově, p. o., nálezem předána broušená kamenná sekyrka, kterou našel někdy v průběhu 80. let 20. století. Přesné místo nálezu nelze zrekonstruovat i s ohledem na skutečnost, že artefakt byl objeven v pásu zemědělského stroje v průběhu polních prací. Obecně lze oblast nálezu lokalizovat cca 300 m severně od nájezdu na dálnici D2 ve směru na Brno.

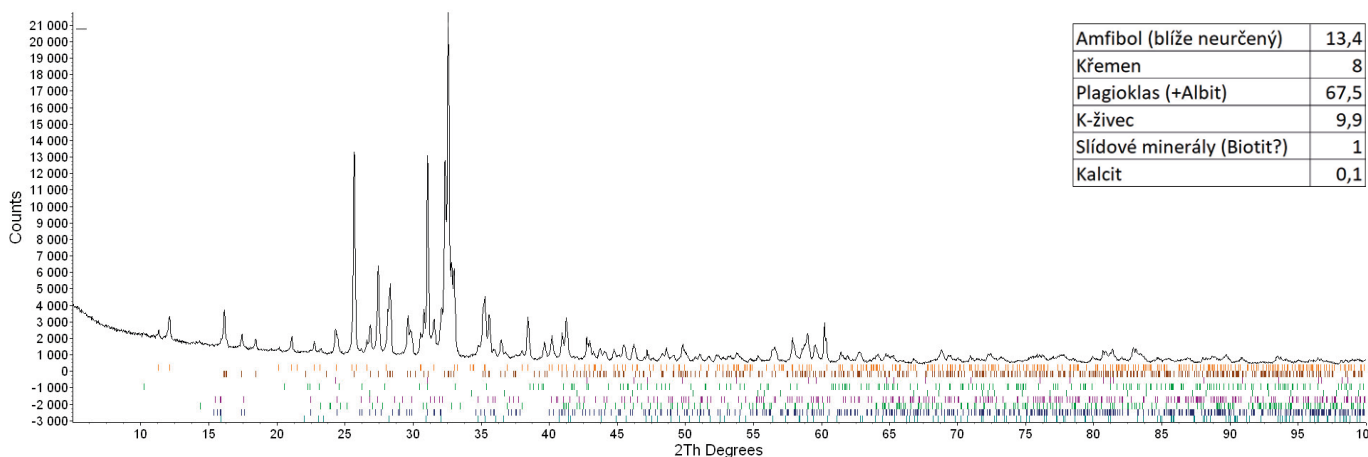
Obr. 4. Břeclav. Kamenná sekyrka. Foto K. Piačková.

Fig. 4. Břeclav. Stone axe. Photo by K. Piačková.

Sekyrka (obr. 4) má rozměry $109 \times 54 \times 27$ mm a váží 283,6 g. Jedna strana a tyl jsou bíle patinované, patina zasahuje částečně i do boků a na přední stranu v oblasti ostří. Až na malé výjimky je sekyrka velmi jemně vybroušená, ostří je mírně zakulacené, místy drobně poškozené. Tvarově je půdorys mírně lichoběžníkovitý, podélný profil je téměř symetrický a ostří má bikonvexní příčný profil.

Hornina je světle nazelenale šedá vyvřelina, magmatická (Munsell greenish gray 5GY 6/1), jemnozrnná, občas s výskytem vyrostlic tmavého minerálu. Podle rtg-difrakčního záznamu (obr. 5) převažují plagioklas (68 %) nad K-živcem (10 %), zastoupen je též křemen (8 %), z tmavých minerálů amfibol (13 %) a slídy (biotit? – 1 %). Hornina má z hlediska složení v podstatě charakter vyvřeliny na hranici granodioritu a monzodioritu, na druhé straně přítomnost vyrostlic v jemnozrnné základní hmotě naznačuje nejspíš subvulkanický charakter. Hustota činí $2,73 \text{ g/cm}^3$, magnetická susceptibilita pouze $0,18 \times 10^{-3} \text{ SI}$.

Pokud jde o provenienci, předběžně by se mohlo uvažovat o hornině ze skupiny banatitů, což jsou vyvřeliny svrchnokřídového stáří v rumunském pohorí Apuseni a v rumunském Banátu. V mladší a pozdní době kamenné byly ale používány spíše kontaktní horniny (tzv. hornfelsy), které vznikly kolem banatitů přeměnou okolních sedimentů. Podle maďarských autorů se objevují

Obr. 5. Břeclav. Rtg-difrakční záznam suroviny sekery. Autor D. Všianský, Ústav geologických věd, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita.

Fig. 5. Břeclav. X-ray diffraction analysis of the raw material from which the axe was made. Author D. Všianský, Institute of Geological Sciences, Faculty of Science, Masaryk University.

jako hotové nástroje poměrně často v Maďarsku. Naše hornina těmto hornfelsům neodpovídá ani složením, ani hustotou. Je pravděpodobné, že se brousily i vlastní banatity, ale zatím jsme v archeologických pracích spolehlivé údaje nenašli. V dostupné petrografické literatuře je pro charakteristiku banatitů uváděn převážně charakter granodioritů s přechody k monzodioritům, často porfyrická struktura zejména pro okrajové facie (Ionescu, Har 2001, 65). Každopádně se se jedná o horninu k výrobě broušené industrie na Moravě neobvyklou.

Z hlediska chronologie lze vyloučit neolitické stáří, především na základě typologie artefaktu. Výrazná patinace na jedné straně sekýrky naznačuje, že mohla být uložena v hrobě, kde by patina vznikla následkem kontaktu s rozkládajícími se měkkými tkáněmi. Pravidelný výskyt broušených sekýrek v hrobovém prostředí evidujeme koncem eneolitu, méně ve starší době bronzové, a výjimečně i ve střední době bronzové. Právě z posledně jmenovaného období byl zaznamenán i podobný artefakt nalezený v hrobovém prostředí v Mikulově (Šabatová et al. 2020, 286), rovněž se vzácně se vyskytující surovinou, byť je to v tomto případě eklogit.

Literatura

- Ionescu, C., Har, N. 2001: Geochemical consideration upon the banatites from Budureasa-Pietroasa area (Apuseni mountains, Romania). *Studia Universitatis Babeş-Bolyai. Geologia* XLVI(1), 59–80.
- Šabatová, K., Parma, D., Trampota, F., Jarošová, I., Kaňáková, L., Přichystal, A., Vargová, L., Vymazalová, K. 2020: Hrob s kamennou konstrukcí ze střední doby bronzové z Mikulova. *Archeologické rozhledy* LXXII(2), 194–237. DOI: 10.35686/AR.2020.7.

Summary

In 2023, a polished stone axe (Fig. 4), originally found in the 1980s, was donated to the Regional Museum in Mikulov. Discovered near the D2 motorway entrance in Břeclav, the artefact measures 109 × 54 × 27 mm, weighs 283.6 g, and is made of a greenish-grey igneous rock (Munsell 5GY 6/1). X-ray diffraction analysis (Fig. 5) revealed a composition dominated by plagioclase (68%), with characteristics suggesting a subvolcanic origin, possibly banatite from Romania. The axe's typological attributes exclude a Neolithic date. Its surface patina suggests burial-related deposition, typical of Late Eneolithic or Bronze Age contexts. A comparable axe made of similarly rare raw material was found in Mikulov, highlighting its unique provenance.

Antonín Přichystal, František Trampota

Bulhary (okr. Břeclav)

„Au Äcker“, parc. č. 910/4.

Starší eneolit. Sídliště, hrob. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Regionální muzeum v Mikulově, p. o., přír. č. 57/2024.

Lokalizace: S-JTSK: -591898, -1202526

V průběhu záchranného výzkumu (více viz oddíl Neolit) byl částečně prozkoumán objekt s nálezy eneolitické keramiky, kterou z důvodu absence výzdoby nelze kulturně zařadit. Dále bylo v objektu nalezeno malé množství mazanice, štipané industrie, zvířecích kostí a dvou broušených kamenných destiček.

Ve vzdálenosti asi 110 m od tohoto objektu byl objeven pohřeb v natažené poloze (H 800), který částečně narušil objekt s vypíchanou keramikou. I přesto, že zásyp hrobu obsahoval

několik keramických fragmentů a jednu čepelku, nepovažujeme tyto nálezy za součást hrobové výbavy. Díky provedenému radiokarbonovému datování můžeme spolehlivě tento pohřeb datovat do staršího eneolitu, pro který jsou specifické právě pohřby v natažené poloze bez hrobové výbavy.

Literatura

Neuveveno.

Summary

During a rescue excavation (see Neolithic section) in the Bulhary cadastral area (Břeclav District), a subsurface feature containing unidentifiable Eneolithic pottery was partially investigated. Additionally, a grave with an individual buried in a stretched position, without any grave goods, was uncovered and radiocarbon dated to the Early Eneolithic period.

Kristína Piačková, František Trampota

Dřevohostice (okr. Přerov)

Dřevohostický les, parc. č. 1154/2.

Eneolit. Ojedinelý artefakt. Průzkum detektorem kovu. Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: nepublikováno z důvodu ochrany lokality

V roce 2024 byl M. Bulíčkem prostřednictvím preventivního detektorového průzkumu na katastru městyse Dřevohostice nalezen ojedinelý exemplář eneolitické kovové industrie.

Místo nálezu se nachází na parcele č. 1154/2. Jedná se o polohu situovanou v severozápadní části Dřevohostického lesa na levobřežní straně potoka Šišemka, který představuje pravostranný přítok říčky Moštěnky. Nadmořská výška místa okolí nálezu činí 285 m.

V případě nálezu se jedná o kompletní exemplář měděné ploché sekýrky s mírně trapézovitým obloukovitým břitem (obr. 6).

Celková délka artefaktu je 76 mm. Maximální šířka v úrovni obloukovitě rozšířeného ostří činí 32 mm, v úrovni týlu 19 mm. Maximální tloušťka činí 10 mm. Hmotnost měděného předmětu je 122 g.

Obr. 6. Dřevohostice. Měděná sekera. Foto Z. Schenk.

Fig. 6. Dřevohostice. Copper axe. Photo by Z. Schenk.

Příčný průřez je obdélníkový s mírně zaoblenými hranami. V podélném průřezu se zužuje směrem k ostří i k mírně vkleslému týlu. Povrch artefaktu je nerovnoměrně pokryt světle zelenou oxidační patinou s hnědávým bahnitým povlakem. Na jedné z bočních stran, v úrovni ostří i týlu, je původní hladký povrch nástroje. Z typologického hlediska se popisovaná sekera nejvíce blíží typu Rudimov. Nově zachráněný exemplář ploché sekery rozšiřuje počet dosud nalezených měděných seker na katastru městyse Dřevohostice na Přerovsku (Dobeš et al. 2019, 7, 9, 33, 46).

Literatura

Dobeš, M., Fikrle, M., Drechsler, A., Faltýnek, K., Fojtík, P., Halama, J., Jarůšková, Z., Kalábek, M., Langová, J., Schenk, Z., Španihel, S., Peška, J. 2019: Eneolitická měděná industrie na Moravě. Nové a staronové nálezy ve světle stávajících poznatků o vývoji středoevropské metalurgie. *Památky archeologické CX*, 5–58.

Summary

An isolated flat copper axe (Fig. 6) was discovered in 2024 during a metal detector survey on the left bank of the Šišemka Stream, in the northwestern part of the Dřevohostický les (Dřevohostice cadastral area, Přerov District). The artefact can be broadly dated to the Eneolithic period.

Zdeněk Schenk

Dukovany (okr. Třebíč) „Nad Studánkou“, „Pohaniska“.

Kultura zvoncovitých pohárů. Hrob. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: dočasně Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.0933900N, 16.1750500E

V rámci realizace projektu regionální spolupráce „Střední Pohrlaví jako součást historické stezky spojující Českomoravskou vrchovinu s jihomoravskými úvaly“ probíhaly v roce 2024 v prostoru vodních nádrží Mohelno a Dalešice a jejich nejbližším okolí povrchové prospekce. Při jednom z průzkumů se podařilo na severním okraji katastru obce Dukovany v trati „Nad Studánkou“ nebo též „Pohaniska“ objevit rozoráný žárový hrob. Nálezová situace měla podobu ostrůvkovitě roztroušených spálených kostí doprovázených drobnými zlomky keramiky na ploše cca 3 × 3 m. Většina nálezů se však soustředila ve dvou sousedních brázdách hluboké orby. V inkriminovaném prostoru jsme provedli skrývku ornice za účelem zdokumentování hrobové jámy, ta však byla téměř celá zničena orbou a o její velikosti a tvaru se nedá říci nic bližšího. Zachytit se podařilo jen malou část její báze, která byla vyplněna tmavěji zbarvenou půdou, v níž se nacházely další pozůstatky kremace, včetně drobných uhlíků. Hrob byl patrně poškozován orbou dlouhodobě, o čemž svědčí i velmi špatné zachování milodarů. Z několika desítek drobných střepů se podařilo vyčlenit na základě podobnosti hmoty a úpravy povrchu celkem šest keramických nádob, které jsou ve všech případech značně torzovitě. Na základě charakteru profilace některých keramických jedinců můžeme žárový hrob datovat do období kultury zvoncovitých pohárů. Nelze vyloučit, že v budoucnu by zde mohlo být dalšími průzkumy objeveno doposud neznámé pozdně eneolitické pohřebiště.

Literatura

Neuveдено.

Summary

In 2024, a ploughed-in cremation burial was discovered on the northern edge of the Dukovany cadastral area, in the ‘Nad Studánkou’ field, also known as ‘Pohaniska’ (Třebíč District). Based on several poorly preserved ceramic vessels, the grave can be dated to the Bell Beaker culture. It cannot be ruled out that a Late Eneolithic burial ground may be discovered in the future at this site.

Jaroslav Bartík, Petr Škrdla

Holasovice (k. ú. Štěplovec, okr. Opava)

Kamenec; „K Šopě“, parc. č. 320, 288, 352, 295.

Eneolit. Sídliště. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Slezské zemské muzeum, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.9773442N, 17.7815833E

Na přelomu let 2023 a 2024 proběhl v místě záchranný archeologický výzkum spojený s kladením kanalizačního potrubí mezi obcemi Kamenec a Štěplovec. V prostoru nad potokem Žabina v trati „K Šopě“ byla zachycena část pravěkého sídliště, reprezentovaného 16 zahloubenými objekty. Výrazně fragmentární keramický materiál by snad mohl prokazovat v prostoru existenci sídliště lidu kultury nálevkovitých pohárů. Je ovšem na tomto místě nutné přiznat, že skromně zastoupené keramické nálezy postrádají výrazné chronologické znaky.

Literatura

Neuveдено.

Summary

A rescue archaeological excavation was carried out in connection with the installation of a sewer line between the villages of Kamenec and Štěplovec (Štěplovec cadastral area, Opava District). Prehistoric subsurface features, most likely associated with the Funnel Beaker culture, were uncovered in the ‘K Šopě’ field.

Jiří Juchelka, Ondřej Klápa, Marek Piętoń, David Galia

Holubice (okr. Vyškov)

„Podsedky“, parc. č. 1280/1.

Kultura zvoncovitých pohárů. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Muzeum Vyškovska, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.1846722N, 16.8107944E

Během výstavby Technologické centra jsme v roce 2024 během tří týdnů prozkoumali devět archeologických objektů. Všechny byly součástí sídliště kultury zvoncovitých pohárů (obr. 7). Ve třech případech se jednalo o velice rozsáhlé stavební jámy – hliníky o průměru 10 až 13 m. Dalšími objekty byly různé jámy sídlištního charakteru. Hliníky obsahovaly velké množství nálezů. Především se jednalo o keramiku (nalezeno i několik zlomků zdobených pohárů se zachovalou inkrustací), dále velký soubor broušené a štípané industrie, kostěné nástroje, nátepní destička, kamenná šipka, zvířecí kosti. Sídliště mohlo patrně souviset s existencí kostrového pohřebiště, které jsme zkoumali v roce 2020 (Mikulková 2021) zhruba 1 km jihozápadně od současného výzkumu.

Obr. 7. Holubice. Objekt 508 – stavební jáma, pohled z dronu. Foto J. Jagoš.

Fig. 7. Holubice Feature 508 – construction pit, aerial view (drone). Photo by J. Jagoš.

Literatura

Mikulková, B. 2021: Holubice. *Přehled výzkumů* 62(1), 211–212.

Summary

During the construction of the Technology Centre in the 'Podsedky' field (Holubice cadastral area, Vyškov District), nine settlement features associated with the Bell Beaker culture were excavated (Fig. 7).

Blanka Mikulková

Kojetín (okr. Přerov)

„U Křenovické lávky“, parc. č. 1818/53.

Mladší/pozdní eneolit. Ojedinělý artefakt. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.3372490N, 17.2729430E

Dne 8. 9. 2023 byla při povrchovém sběru nalezena silicitová šipka v trati „U Křenovické lávky“ (obr. 8). Jedná se o polohu situovanou na levobřežní straně Rybnického potoka, který představuje pravobřežní přítok říčky Haná. Nadmořská výška místa nálezu činí 198 m.

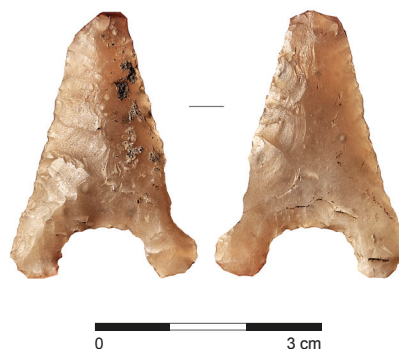
Z typologického hlediska se jedná o oboustranně retušovanou šipku s křídélky a konvexně vykrojenou bází. Artefakt s odlomeným hrotem náleží mezi symetrické rovnoramenné dlouhé tvary. Dochovaná délka trojúhelníkovité šipky symetrického tvaru činí 36 mm, čímž ji můžeme zařadit k velmi dlouhým tvarům, s kterými se setkáváme na moravských lokalitách v období pozdního eneolitu spíše ojediněle (Olivík 2009, 35–46). Maximální šířka exempláře z Kojetína činí 25 mm a tloušťka 4 mm. Hmotnost je 2,816 g. Na základě poměru délky a šířky byl stanoven index 1,44. Artefakt byl zhotoven ze silicitu glacienních sedimentů světle šedohnědého zabarvení.

V poloze „U Křenovické lávky“ a v prostoru sousední trati „Babiny“ se nachází rozsáhlá polykulturní archeologická lokalita, kde bylo prostřednictvím povrchových sběrů doloženo především intenzivní osídlení z pozdní doby bronzové, starší

a mladší doby železné a doby římské. Se starším horizontem osídlení lze prozatím spojit ojedinělé nálezy kamenné štípané a broušené industrie neolitického a eneolitického stáří. Popisovaný nález silicitové šipky lze rámcově zařadit do období pozdního eneolitu.

Literatura

Olivík, J. 2009: *Silicitové šipky a nátepní destičky – jejich typologie a postavení v pohřebním ritu kultury zvoncovitých pohárů na Moravě* [online]. Rkp. magisterské diplomové práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Ústav archeologie a muzeologie. [cit. 2025-5-5]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/ejukm/>.

Obr. 8. Kojetín. Silicitová šipka. Foto Z. Schenk.

Fig. 8. Kojetín. Silicite arrowhead. Photo by Z. Schenk.

Summary

A silicite arrowhead (Fig. 8) made of erratic flint was found in 2023 during a surface survey in the 'U Křenovické lávky' field (Kojetín cadastral area, Přerov District). The artefact can be broadly dated to the Late Eneolithic.

Zdeněk Schenk

Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)

„Zahrady“, parc. č. 501/8.

Jordanovská kultura. Sídliště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum.
Uložení nálezu: Archeologické centrum Olomouc, p. o.

Lokalizace: S-JTSK: -548230.35, -1123463.71; -548233.86, -1123473.46;
-548195.6, -1123488.22; -548191.6, -1123478.71

V dubnu 2024 prozkoumali pracovníci Archeologického centra Olomouc, p. o., pět sídlištních objektů jordanovské kultury na lokalitě Olomouc-Slavonín, Arbesova ulice, v trati „Zahrady“, parcela č. 501/8. Zkoumaná stavba leží v zahradě na mírném svahu obráceném k východu v nadmořské výšce 213 m. Ve dvou jamkách, dvou zásobních jamách a jednom menším soujámí byly zachyceny zlomky keramiky, štípaná industrie, mazanice a kostí. Objekty náleží k již známému sídlišti zkoumanému při předchozích výzkumech v letech 2004–2023 (Kalábek 2021; 2022; Kalábek, Kalábková 2021) a tvoří prozatím jeho severní hranici.

Literatura

Kalábek, M. 2021: Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 62(1), 217.

Kalábek, M. 2022: Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 63(1), 155.

Kalábek, M., Kalábková, P. 2021: Domy jordanovské kultury z Olomouce–Slavonína. *Pravěk. Nová řada* 28, 103–118.

Summary

In 2024, five features associated with the Jordanów culture were excavated in the ‘Zahrady’ field (Slavonín cadastral area, Olomouc District). The site is located at the northern edge of a previously known Jordanów settlement.

Marek Kalábek

Přerov (k. ú. Čekyně, okr. Přerov)

„Žalkov“, parc. č. 937.

Kultura zvoncovitých pohárů. Ojedinelý artefakt. Povrchový sběr.
Průzkum. Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.494945N, 17.420668E

Během povrchové prospekce realizované dne 2. 11. 2023 byla nalezena silicetová šipka v poloze „Žalkov“. Jedná se o polohu na levobřežní straně říčky Olešnice, poblíž západního okraje intravilánu Čekyně, místní části města Přerova. Nadmořská výška úrovně současného povrchu lokality rozkládající se na mírném severovýchodním svahu klesajícím od táhlého hřbetu směrem do údolí k intravilánu (zástavbě ulice Borošín) se pohybuje okolo 275–280 m. Z typologického hlediska se jedná o oboustranně plošně retušovanou šipku s křídélky a konvexně vykrojenou bází, kterou lze zařadit mezi dlouhé symetrické rovnoramenné tvary (Olivík 2009, 94–96). Délka trojúhelníkovité šipky symetrického tvaru činí 27 mm, šířka 18 mm a tloušťka 3 mm. Hmotnost je 1,58 g. Na základě poměru délky a šířky byl stanoven index 1,5. Artefakt byl zhotoven ze silicitu glaucenních sedimentů světle šedobílého zabarvení.

V minulosti byly v poloze „Žalkov“ prostřednictvím povrchových sběrů zaznamenány doklady osídlení kultury s lineární keramikou a lengyelskou kulturou. Prozatím ojedinelé nálezy kultury zvoncovitých pohárů naznačují blíže nespecifikované antropogenní aktivity, které v předmětném prostoru probíhaly v období pozdního eneolitu, do něhož lze zařadit popisovaný nález šipky (Schenk et al. 2009, 257).

Literatura

Olivík, J. 2009: *Silicetové šipky a nátepní destičky – jejich typologie a postavení v pohřebním ritu kultury zvoncovitých pohárů na Moravě* [online]. Rkp. magisterské diplomové práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Ústav archeologie a muzeologie. [cit. 2025-5-5]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/ejukm/>.

Schenk, Z., Kuča, M., Mikulík, J. 2009: Přerov (k. ú. Čekyně, okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 50(1), 257–258.

Summary

A silicite arrowhead made of erratic flint was discovered in 2023 during a surface survey in the ‘Žalkov’ field (Čekyně cadastral area, Přerov District). The artefact can be attributed to the Bell Beaker culture.

Zdeněk Schenk

Přerov (k. ú. Kozlovice u Přerova, okr. Přerov)

„Haletinky“, parc. č. 751.

Eneolit. Ojedinelý artefakt. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.457293N, 17.497818E

V roce 2022 našel terénní archeolog Muzea Komenského v Přerově, p. o., během povrchového sběru v poloze „Haletinky“, na parc. č. 751, v severní části katastru obce Kozlovice u Přerova kamenný broušený nástroj eneolitického stáří. Nálezová poloha se nachází na výrazné terénní vlně na pravém břehu potoka Lučnice, který představuje levostranný přítok řeky Bečvy. Nadmořská výška místa nálezu je 226 m.

Jedná se o kompletní exemplář miniaturního sekeromlatu s jednostranným tupým ostrím s nízkým průřezem, zaoblenými boky a týlem (obr. 9). Celková délka předmětu činí 75 mm. Maximální dochovaná šířka je 32 mm. Maximální výška nástroje má 27 mm. Hmotnost artefaktu činí 94 g. Povrch nástroje má porfyrickou stavbu, přičemž v základní blíže nerozeznatelné hmotě jsou vidět až několik mm velké tmavé minerály. Provrtání sekeromlatu, které bylo umístěno blíže k týlu nástroje, má průměr 13–14 mm. Na jedné z bočních stran břitové části nástroje se nachází nápadné poškození recentního původu.

Popisovaný předmět byl zhotoven z neovulkanického olivnického bazaltu (bazaltoidu), jehož nejbližší zdroje jsou v tomto případě na severní Moravě (Červený vrch u Libavé nebo více výskytů v okolí Bruntálu). Povrch nástroje je intenzivně patinovaný, a v důsledku toho má světle šedé zabarvení způsobené zvětřováním původně šedočerné horniny. Pod mikroskopem jsou patrné vyrostlice olivínu a pyroxenu. Magnetická susceptibilita bazaltu dosahovala v případě kozlovického exempláře hodnoty $1,8 \times 10^{-3}$ SI jednotek. Na základě dosavadních nálezů kamenné broušené industrie zhotovené z bazaltu lze konstatovat, že na Moravě a ve Slezsku patřil mezi významně využívané horniny v kultuře se šňůrovou keramikou (Přichystal 2009, 207–208).

V roce 2013 objevila ve stejnojmenné trati severně od současného místa nálezu archeoložka K. Dlouhá z Tučína stopy osídlení ze staršího eneolitu, které lze spojit s aktivitami kultury s nálevkovitými poháry.

Literatura

Přichystal, A. 2009: *Kamenné suroviny v pravěku východní části střední Evropy*. Brno: Masarykova univerzita.

Obr. 9. Přerov. Miniaturní sekeromlat. Foto Z. Schenk.

Fig. 9. Přerov. Miniature stone battle-axe. Photo by Z. Schenk.

Summary

An isolated miniature polished and drilled battle-axe (Fig. 9), made of olivine basalt, was discovered in 2022 during a surface survey in the 'Haletinky' field (Plot No. 751, Kozlovice u Přerova cadastral area, Přerov District). The battle-axe can be broadly dated to the Eneolithic period.

Zdeněk Schenk, Antonín Přichystal

Sušice (k. ú. Sušice u Přerova, okr. Přerov)

„Čtvrtě za uličkou“, parc. č. 162/1.

Eneolit. Ojedinělý artefakt. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o., přír. č. 7/2024.

Lokalizace: WGS-84: 49.485918N, 17.530702E

V roce 2022 nalezl terénní archeolog Muzea Komenského v Přerově, p. o., během povrchového sběru v poloze „Čtvrtě za uličkou“, na parc. č. 162/1, v severní části katastru obce Sušice u Přerova torzo kamenného broušeného nástroje eneolitického stáří. Nálezová poloha se nachází na tzv. Radslavické terase na levobřežní straně řeky Bečvy. Nadmořská výška místa nálezu je 227 m.

Jedná se o neúplnou břitovou část sekeromlatu s nízkým průřezem (obr. 10). Dochovaná délka předmětu činí 103 mm. Maximální dochovaná šířka je 52 mm. Maximální výška nástroje dosahuje 22 mm. Hmotnost artefaktu činí 143,5 g. Na jedné z bočních stran břitové části nástroje se nachází nápadné poškození recentního původu.

Popisovaný předmět byl zhotoven z tmavé kulmské horniny s náznakem vrstevnatosti, kterou tvoří střídání tenkých lamin prachovitých břidlic a prachovců. Povrch nástroje je intenzivně patinován, a v důsledku toho má světlejší zabarvení. Magnetická susceptibilita horniny dosahovala v případě sušického exempláře hodnoty $0,12 \times 10^{-3}$ SI jednotek. Na základě dosavadních nálezů kamenné broušené industrie zhotovené z kulmského prachovce či prachovité břidlice lze konstatovat, že na Moravě a ve Slezsku patřily mezi významně využívané horniny v kultuře s nálevkovitými poháry a kultuře kanelované keramiky v období eneolitu (Přichystal 2009, 212–214).

Jen pouhé 4,4 km vzdušnou čarou severovýchodním směrem od místa nálezu popisovaného sušického artefaktu se v poloze „Nad Zbruzovým“ na katastru obce Hlinsko nachází významná archeologická lokalita. Ve starém a středním eneolitu zde bylo vybudováno centrální výšinné opevněné sídliště nadregionálního významu, jehož obyvatelé se specializovali na výrobu a distribuci kamenné broušené industrie z místních zdrojů kulmských hornin (Šebela ed. 2007; Šebela et al. 2007).

Na lokalitě „Čtvrtě za uličkou“ v katastru Sušice u Přerova byly kromě ojedinělého nálezů torza sekeromlatu zaznamenány prostřednictvím povrchových sběrů B. Gibaly realizovaných v letech 2018 až 2024 doklady osídlení, které lze rámcově datovat do období pravěku a středověku.

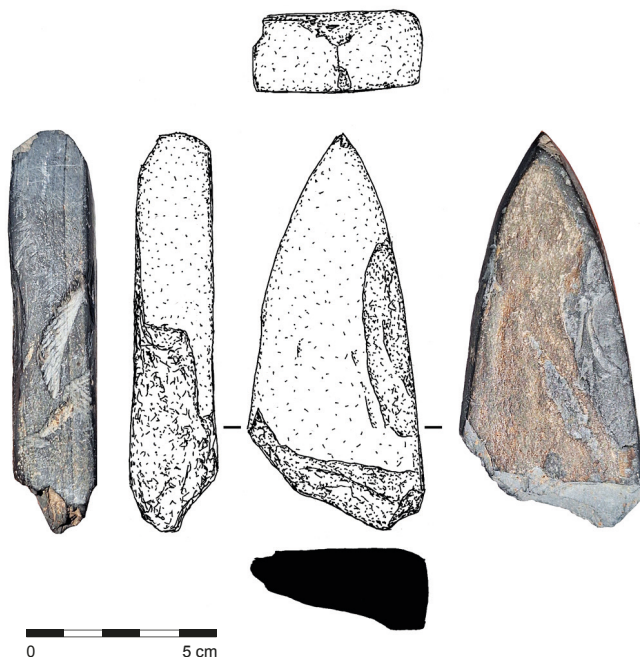
Literatura

Přichystal, A. 2009: *Kamenné suroviny v pravěku východní části střední Evropy*. Brno: Masarykova univerzita.

Šebela, L. (ed.) 2007: *Hlinsko: výšinná osada lidu badenské kultury*.

Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 32. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno.

Šebela, L., Škrdla, P., Schenk, Z. 2007: Hlinsko (okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 48, 361–362.

Obr. 10. Sušice. Torzo sekeromlatu. Foto Z. Schenk, kresba D. Figel'.

Fig. 10. Sušice. Fragment of stone battle-axe. Photo by Z. Schenk, drawing by D. Figel'.

Summary

An isolated fragment of a polished battle-axe (Fig. 10), made of Culmian rock (a mixture of siltstone and silty shale), was discovered in 2022 during a surface survey in the 'Čtvrtě za uličkou' field (Plot No. 162/1, Sušice u Přerova cadastral area, Přerov District). The artefact can be broadly dated to the Eneolithic period.

Zdeněk Schenk, Antonín Přichystal

Troubelice (k. ú. Pískov, okr. Olomouc)

„Kouty“.

Eneolit. Místo sběru. Povrchový nález. Průzkum. Uložení nálezu: Vlastivědné muzeum v Olomouci, přír. č. 10/2023.

Lokalizace: WGS-84: 49.8133086N, 17.0513700E

V roce 2023 získalo Vlastivědné muzeum v Olomouci kamennou sekeru, která byla náhodně nalezena v katastru Troubelice na Uničovsku. Broušený nástroj pochází z trati „Kouty“ ležící severně od obory Na Vlnách a zároveň mezi dvojicí kopců Račůvka

Obr. 11. Troubelice. Broušená kamenná sekera. Foto L. Hlubek.

Fig. 11. Troubelice. Polished stone axe. Photo by L. Hlubek.

a Holubice. Místo nálezu lze zjednodušeně charakterizovat jako svah klesající severozápadním směrem k Pískovu.

Kamenná broušená sekera má trapézový tvar a symetricky vybroušené ostří. Hrany nástroje jsou mírně zaoblené. Povrch nese stopy po recentním poškození. Měřitelné rozměry jsou: délka 121 mm, šířka 51 mm a maximální síla 29 mm (obr. 11). Právě symetricky vybroušené ostří sekery patří k typickým znakům pozdní doby kamenné (např. Neustupný 2008, 23).

V současné době z této polohy neznáme další archeologické nálezy. Pouze v původní sbírce šternberského muzea se nacházela dvojice menších broušených kamenných seker z Pískova, ale chybí k nim bližší nálezové okolnosti (Trnáčková 1967, 17). Výše popsaná sekera může souviset s pohybem osob z některého z nedalekých sídlišť na Uničovsku (např. z katastru Troubelic nebo Medlova; např. Trnáčková 1963, 78–80; Kalábek, Šín 2018), případně indikuje průběh možné komunikace spojující Uničovsko s okolím Úsova. Nicméně nelze úplně vyloučit možnost, že nález naznačuje dosud neznámou archeologickou lokalitu na katastrálním území Pískova (k tomu Hlubek 2024).

Literatura

Hlubek, L. 2024: Troubelice (k. ú. Pískov, okr. Olomouc). Rkp. nálezové zprávy, č. j. M-TX-202400473. [cit. 2024-12-12]. Uloženo: Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. DOI:10.60585/M-TX-202400473. Dostupné také z: Digitální archiv Archeologické mapy České republiky <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/M-TX-202400473>.

Kalábek, M., Šín, L. 2018: Medlov (k. ú. Medlov u Uničova, okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 59(1), 149.

Neustupný, E. 2008: Všeobecný přehled eneolitu. In: E. Neustupný (ed.): *Archeologie pravěkých Čech 4. Eneolit*. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., 9–27.

Trnáčková, Z. 1963: Archeologická sbírka býv. městského musea v Uničově. *Archeologické rozhledy* XV(1), 74–87.

Trnáčková, Z. 1967: Přírůstky archeologického oddělení Vlastivědného ústavu v Olomouci v roce 1966. *Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci* 133, 16–17.

Summary

In 2023, the Regional Museum in Olomouc acquired a polished stone axe with a trapezoidal shape (Fig. 11), which was discovered by chance in the Pískov cadastral area (Olomouc District). The artefact can be dated to the Eneolithic period.

Lukáš Hlubek

Tršice (okr. Olomouc)

„Zátěš“, parc. č. 654.

Eneolit. Ojedinelý artefakt. Průzkum detektorem kovů. Uložení nálezů: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.5223700N, 17.4396972E

V roce 2024 byl D. Baďuroou během preventivního detektorového průzkumu na katastru obce Tršice na Olomoucku nalezen ojedinelý exemplář eneolitické kovové industrie.

Místo nálezů se nachází na parcele č. 654. Jedná se o polohu na severozápadním úpatí jednoho z kopců Tršické pahorkatiny, v jižní části lesa Zátěš, na levobřežní straně bezejmenné vodoteče, která představuje pravostranný přítok potoka Říka. Nadmořská výška místa okolí nálezů činí 275 m.

V případě nálezů se jedná o kompletní exemplář měděné ploché protáhlé sekery s mírně trapézovitým tělem a téměř rovným břitem (obr. 12).

Celková délka artefaktu je 91,5 mm. Maximální šířka v úrovni vypouklé rozšířených bočnic činí 23 mm, v úrovni týlu 12 mm. Maximální tloušťka činí 9,2 mm. Hmotnost měděného předmětu je 97 g.

Příčný průřez je obdélníkový s mírně zaoblenými hranami. V podélném průřezu se zužuje směrem k ostří i týlu, který je zahrocený. Povrch artefaktu je silně korodovaný, nerovnoměrně pokrytý světle zelenou oxidační patinou s hnědým bahnitým povlakem. Místy vystupuje původní hladký povrch měděného nástroje. Z typologického hlediska se popisovaná sekera nejvíce blíží typu Lešná. Nově zachráněný exemplář ploché sekery rozšiřuje počet dosud nalezených měděných seker na katastru obce Tršice na Olomoucku (Říhovský 1992, 63, Taf. 9:90; Dobeš et al. 2019, 29, 32, Tab. 1:135).

Literatura

Dobeš, M., Fikrlé, M., Drechsler, A., Faltýnek, K., Fojtík, P., Halama, J., Jarůšková, Z., Kalábek, M., Langová, J., Schenk, Z., Španihel, S., Peška, J. 2019: Eneolitická měděná industrie na Moravě. Nové a staronové nálezy ve světle stávajících poznatků o vývoji středoevropské metalurgie. *Památky archeologické* CX, 5–58.

Říhovský, J. 1992: *Die Äxte, Beile, Meißel und Hämmer in Mähren*. Prähistorische Bronzefunde IX(17). Stuttgart: Franz Steiner Verlag.

Obr. 12. Tršice. Měděná sekera. Foto Z. Schenk.

Fig. 12. Tršice. Copper axe. Photo by Z. Schenk.

Summary

An isolated flat copper axe (Fig. 12) was discovered in 2024 during a metal detector survey on the right bank of the Říka Stream, in the southern part of Zátěš Forest (Tršice cadastral area, Olomouc District). The artefact can be broadly dated to the Eneolithic period.

Zdeněk Schenk

Uničov (k. ú. Nová Dědina u Uničova, okr. Olomouc) „Za Dráhou“, parc. č. 296.

Eneolit. Hrob. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Archeologické centrum Olomouc, p. o.

Lokalizace: S-JTSK: -555575.66, -1098781.83; -555528.16, -1098853.84; -555491.9, -1098818.08

V srpnu 2024 prozkoumali pracovníci Archeologického centra Olomouc, p. o., na stavbě nové tůně dětský kostrový hrob. Lokalita se nalézá cca 50 m jihovýchodně od ohybu potoka Lukavice s nadmořskou výškou 238 m. V úzké a mělké obdélné jámě, orientované delší osou S-J, byly vypreparovány dětské zuby a pozůstatek čtyř nádob. Hrob je předběžně datován do eneolitu.

Literatura

Neuveдено.

Summary

In the summer of 2024, a child's skeletal grave tentatively dated to the Eneolithic period was excavated in Uničov (Nová Dědina u Uničova cadastral area, Olomouc District).

Marek Kalábek, Lukáš Šín

Velké Němčice (okr. Břeclav) „Zeleňák“.

Kultura šňůrové keramiky. Hrob. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: S-JTSK: -594691.40, -1182029.20

Během záchranného archeologického výzkumu, který byl vyvolán stavební akcí „D2 Rozšíření odpočívky Zeleňák“ na katastru Velké Němčice, bylo na rozsáhlé ploše prozkoumáno celkem šest zahloubených sídlištních objektů a jeden kostrový hrob. Mělce zahloubená hrobová jáma se po ručním začistění na úroveň podloží vyrýsovala do podoby obdélníku se zaoblenými rohy o rozměrech 185 × 175 cm, orientovaného delší osou do směru V-Z. Maximální hloubka od povrchu skrývky byla jen 14 cm.

Na dně hrobu spočívaly silně skrčené dlouhé kosti. Okolo nebožtíka byly rozmístěny minimálně čtyři větší keramické nádoby, které se dochovaly ve značně zlomkovitém stavu. Kromě keramiky se v hrobovém inventáři nacházely fragmenty měděného a kostěného artefaktu a zlomek rohovcového úštěpu. Na základě terénního zhodnocení náleží popsany hrob do kultury se šňůrovou keramikou.

Literatura

AMČR: Záznám M-202300479 [cit. 2025-30-01]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/projekt/detail/M-202300479>.

Summary

In 2024, during the expansion of the rest area on the D2 motorway in the municipality of Velké Němčice (Břeclav District), a skeletal grave from the Corded Ware culture was excavated.

Marek Lečbych, Andrea Matějčková

Věrovany (okr. Olomouc)

„U Kamenného kříže“, parc. č. 1551/1.

Eneolit. Ojedinelý artefakt. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.446785N, 17.270189E

Dne 15. 2. 2024 našel spolupracovník Muzea Komenského v Přerově, p. o., M. Komínek prostřednictvím povrchového sběru při jihozápadním okraji katastrálního území obce Věrovany v poloze „U Kamenného kříže“ ojedinelý kompletní exemplář kamenné broušené industrie – sekerky (obr. 13).

Místem nálezu je poloha situovaná na levobřežní straně říčky Splavská, při hranici se sousedním katastrem Klopotovice. Jde o spodní část svahu zarovnaného hřbetu, který převyšuje okolní potoční nivu. Nadmořská výška místa nálezu je 201 m.

Doklady nejstaršího osídlení katastru obce Věrovany lze klást do období neolitu. V literatuře jsou zmiňovány nálezy kultury s lineární keramikou a moravskou malovanou keramikou (Vránová 2011).

V případě nálezu se jedná o kompletní dokonale vybroušenou sekerku obdélníkovitého tvaru s obdélným příčným průřezem se zaoblenými boky. V podélném průřezu se zužuje směrem k ostří i k týlu. Mírně obloukovité ostří nástroje vykazuje stopy poškození v důsledku častého používání. Na těle sekery je patrné rovněž další poškození recentního původu, vzniklé patrně v důsledku orby.

Celková délka artefaktu je 62 mm. Maximální šířka činí 32 mm. Maximální tloušťka je 17 mm. Hmotnost kamenného předmětu činí 64 g. Předmět byl zhotoven z vyvřelé horniny bohaté na živce mající charakter trachytu světle šedého odstínu zabarvení, kterého nabývá postupným zvětváním. Na povrchu horniny jsou místy patrné občasné výrostlice větších tmavých minerálů. Magnetická susceptibilita dosahovala hodnoty $0,26 \times 10^{-3}$ SI jednotek. Z toho lze předběžně konstatovat, že se jedná o horninu, jež by mohla pocházet např. z prostředí neovolkanitů Českého středohoří (Přichystal 2009).

Z chronologického hlediska lze nestratifikovaný exemplář sekery z Věrovan rámcově datovat do období eneolitu.

Obr. 13. Věrovany. Broušená sekera z trachytu. Foto Z. Schenk.

Fig. 13. Věrovany. Polished trachyte axe. Photo by Z. Schenk.

Literatura

- Přichystal, A. 2009: *Kamenné suroviny v pravěku východní části střední Evropy*. Brno: Masarykova univerzita.
- Vránová, V. 2011: Archeologické nálezy a lokality na katastru Věrovan, Nenakonice a Rakodav. *Střední Morava* 31, 71–80.

Summary

A small polished axe (Fig. 13), probably made of trachyte, was found in 2024 during a surface survey in the 'U Kamenného kříže' field (Věrovan cadastral area, Olomouc District). The artefact can be broadly dated to the Eneolithic period.

Zdeněk Schenk, Antonín Přichystal, Miroslav Komínek

Zaječí (okr. Břeclav)

„Louky“.

Kultura zvoncovitých pohárů. Pohřebiště/hřbitov, sídliště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Regionální muzeum v Mikulově, p. o., inv. č. A 105 828 – A 105 856.

Lokalizace: S-JTSK: -591866, -1200187; -591847, -1200122; -591748, -1200143; -591766, -1200209

Stavba se nachází při jižním okraji katastrálního území obce Zaječí v trati „Louky“. Jde o rovinatou krajinu v inundaci řeky Dyje tvořenou obdělávaným polem a několika remízky. V minulosti byl říční systém zcela jiný a značně proměnlivý. O tom svědčí i proměnlivý geologický podklad, tvořený písky, štěrky a místy i jíly.

Samotný prostor stavby navazuje na etapu těžby II/C a II/B, které proběhly v posledních osmi letech a na kterých se podařilo lokalizovat několik sídlištních objektů ze starší doby bronzové (Čížmář 2020). V tomto případě jde zatím o nejjihnější plochu, která byla skrývána a postupně kontrolována v průběhu let 2022–2024, vlastní výzkum proběhl v dubnu 2024.

Bylo lokalizováno několik sídlištních objektů, které ovšem není možné jednoznačně datovat. Jde především o kulové jámy a žlaby, tedy pozůstatky konstrukce staveb, o jejichž širším kontextu nelze, vzhledem k absenci jasných struktur nebo datovacího materiálu, říct nic bližšího. Objekty snad souvisí s blíže neurčeným sídlištěm, které bylo na přelomu pozdní doby kamenné a starší doby bronzové využíváno. Zajímavý je objekt 506, kruhový žlab, u kterého je možné předpokládat jinou než sídlištní funkci (např. sociokulturní ve spojitosti s pohřebním areálem).

Zjištěné pohřebiště odpovídá kultuře zvoncovitých pohárů. Jde o celkem běžné funerální struktury. Vlastní pohřby jsou velmi špatně dochované, včetně zajištěných milodarů, které se skládaly především z fragmentů keramických nádob – několika misek a dalších.

Zajímavý je hrob H801/806 (obr. 14), kde se podařilo zachytit reziduum kostrového hrobu překrytého hrobem s žárovým pohřbem, jenž byl pravděpodobně zbudován později. Bohužel náleзовou situaci značně ovlivnila míra dochování a také spodní voda, která např. u hrobu H804 neumožnila preparaci a dokumentaci nálezové situace.

Velký potenciál má neskrytá plocha orientovaná jižně od skryvek etapy II/D. Do těchto míst pohřebiště zcela jistě pokračuje, nachází se zde jílovito-písčité vyvýšenina.

Obr. 14. Zaječí. Hrob kultury zvoncovitých pohárů. Foto R. Bíško.

Fig. 14. Zaječí. Bell Beaker culture grave. Photo by R. Bíško.

Literatura

- Čížmář, I. 2020: Zaječí (okr. Břeclav). *Přehled výzkumů* 61(1), 187–188.

Summary

During a rescue archaeological excavation, part of a burial site and settlement from the Late Eneolithic and Early Bronze Age was excavated in the 'Louky' field (Zaječí cadastral area, Břeclav District). Graves from the Bell Beaker culture were also discovered at this site (Fig. 14).

Richard Bíško, Jiří Kala, Dana Vitulová

Zdounky (okr. Kroměříž)

„U Kaple“, parc. č. 1057/17, 1057/18, 1057/20, 1057/21, 1057/24.

Kultura zvoncovitých pohárů. Sídliště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Muzeum Kroměřížska, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 17.32868E, 49.22735N

Při rozšiřování zástavby individuálního bydlení v lokalitě „U Kaple“ (ul. Cvrčovská) na katastru Zdounky bylo zkoumáno několik parcel (1057/17, 1057/18, 1057/20, 1057/21, 1057/24), na kterých byly zachyceny další archeologické objekty (viz oddíl Neolit). V lokalitě byla již dříve doložena existence sídliště kultury se zvoncovitými poháry (Popelka, Paulus 2023).

Literatura

- Popelka, M., Paulus, M. 2023: Zdounky (okr. Kroměříž). *Přehled výzkumů* 64(1), 219–220.

Summary

Additional features of the Bell Beaker culture were excavated during the construction of family houses in the 'U Kaple' field in Zdounky (Kroměříž District).

Miroslav Popelka, Martin Paulus